

LATVIJAS VALSTS PREZIDENTS

Rīgā

2025. gada 18. martā

Nr. 95

Saeimas Prezidijam

Ikvienas valsts amatpersonas darbam jābūt vērstam uz drošas, taisnīgas un labklājīgas valsts un sabiedrības stiprināšanu. Neatkarīgi no likumā nostiprinātā valsts amatpersonas ievēlēšanas, iecelšanas vai apstiprināšanas amatā veida un kārtības ir svarīgi panākt, ka tiek izvirzīts labākais kandidāts un kandidāta izvirzīšanas process stiprina sabiedrības uzticību konkrētai amatpersonai un līdz ar to arī valsts varai kopumā. Īpaši nozīmīgs šis apsvērumus ir attiecībā uz augstākajām valsts amatpersonām.

Nesenais Latvijas Bankas prezidenta amata kandidātu izvirzīšanas un ievēlēšanas amatā process bija novēlots, sabiedrībai neizprotams un sadrumstalots. Kļuva uzskatāmi redzams, ka kandidāta izvirzīšanas tiesiskais ietvars nesniedza pietiekamas garantijas, lai nepieļautu šos trūkumus. Process ar šādām strukturālām problēmām nestiprina sabiedrības uzticēšanos ne pašam procesam, ne arī izvirzītajiem kandidātiem.

Lai šādas situācijas ar augstu valsts amatpersonu izraudzīšanos neatkārtotos, ir nepieciešamas izmaiņas amatpersonu izraudzīšanās un izvirzīšanas kārtībā.

Ņemot vērā iepriekš minēto, saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes 65. pantu pagodinot Jums nosūtīt izskatīšanai likumprojektu "Grozījumi

Latvijas Bankas likumā”, likumprojektu “Grozījumi Tiesībsarga likumā”, likumprojektu “Grozījumi Valsts kontroles likumā” un likumprojektu “Grozījumi Saeimas kārtības rullī”.

Pielikumā:

1. Likumprojekts “Grozījumi Latvijas Bankas likumā” uz 1 lp.;
2. Likumprojekta “Grozījumi Latvijas Bankas likumā” anotācija uz 2 lp.;
3. Likumprojekts “Grozījumi Tiesībsarga likumā” uz 1 lp.;
4. Likumprojekta “Grozījumi Tiesībsarga likumā” anotācija uz 2 lp.;
5. Likumprojekts “Grozījumi Valsts kontroles likumā” uz 1 lp.;
6. Likumprojekta “Grozījumi Valsts kontroles likumā” anotācija uz 2 lp.;
7. Likumprojekts “Grozījumi Saeimas kārtības rullī” uz 1 lp.;
8. Likumprojekta “Grozījumi Saeimas kārtības rullī” anotācija uz 2 lp.

Cieņā

Valsts prezidents Edgars Rinkēvičs

Likumprojekts "Grozījumi Latvijas Bankas likumā"

Izdarīt Latvijas Bankas likumā (Latvijas Vēstnesis, 2021, 193. nr.; 2022, 197. nr.) šādus grozījumus:

1. Izteikt 12. panta pirmo daļu šādā redakcijā:

"(1) Latvijas Bankas prezidentu pēc Valsts prezidenta ierosinājuma ievēlē amatā Saeima."

2. Papildināt 12. pantu ar 1.¹ daļu šādā redakcijā:

"(1¹) Valsts prezidents kandidatūru Latvijas Bankas prezidenta amatam iesniedz Saeimas Prezidijam rakstveidā ne vēlāk kā 60 dienas pirms esošā Latvijas Bankas prezidenta pilnvaru termiņa beigām."

Likums stājas spēkā nākamajā dienā pēc tā izsludināšanas.

Valsts prezidents

Edgars Rinkēvičs

Likumprojekta
“Grozījumi Latvijas Bankas likumā”
anotācija

1. Kādēļ likums ir vajadzīgs

Latvijā pastāv vairākas demokrātiskai tiesiskai valstij izšķiroši svarīgas iestādes, kuras to jēgas, mērķa un uzdevumu specifikas dēļ nav funkcionāli padotas Ministru kabinetam. Pie šādām iestādēm pieder gan Latvijas Banka, gan Tiesībsarga birojs, gan Satversmē minētā Valsts kontrole. Šo iestāžu vadītāju – Latvijas Bankas prezidenta, tiesībsarga un valsts kontroliera – izvēle ir Saeimas kā demokrātiski leģitimēta valsts orgāna lēmums.

Līdztekus atbilstošajos likumos paredzētajiem citiem parlamentārās kontroles instrumentiem (piemēram, regulāro amatpersonu ziņojumu uzklauššana parlamentā) Saeimas lēmums par amatpersonas izvēli atspoguļo no demokrātijas virsprincipa izrietošo valsts varas leģitimitātes principu un apliecina, ka neatkarīgās iestādes iekļaujas valsts varu īstenojošo iestāžu kopējā sistēmā.

Saeimas lēmums par amatpersonas izvēli ir noslēdzošais posms atlases procesā, tādēļ uzmanība pievēršama arī kandidātu izvirzīšanas kārtībai. Neatkarīgi no likumā nostiprinātā valsts amatpersonas ievēlēšanas, iecelšanas vai apstiprināšanas amatā veida un kārtības ir svarīgi panākt, ka tiek izvirzīts labākais kandidāts un kandidāta izvirzīšanas process stiprina sabiedrības uzticību konkrētai amatpersonai un iestādei kopumā.

Šajā sakarā būtiski ņemt vērā, ka visas valsts amatpersonas pēc to veicamajām funkcijām nosacīti ir iespējams iedalīt trīs grupās: politiskās, profesionālās un politiski profesionālās amatpersonas. Politiski profesionālās amatpersonas ir tās, kurām sava amata pildīšanai nepieciešama atbilstoša kvalifikācija, un vienlaikus šo amatpersonu kompetence aptver jomas, kas iesniedzas politikas laukā; šo amatpersonu izvirzīšanā ir jābūt līdzsvarotiem politiskajiem un profesionālajiem kritērijiem, turklāt profesionālajiem kritērijiem ir jābūt noteicošajiem (*plašāk sk. Konstitucionālo tiesību komisija: Viedoklis par Valsts prezidenta funkcijām Latvijas parlamentārās demokrātijas sistēmas ietvaros. Latvijas Vēstnesis. 2011., Nr. 74.*).

Augstākajām politiski profesionālajām amatpersonām Latvijā – tiesībsargam, valsts kontrolierim un Latvijas Bankas prezidentam likums izvirza augstus profesionālos kritērijus. Līdz ar to ir svarīgi panākt, ka minēto amatpersonu izvirzīšanas un vērtēšanas procesa politiskā komponente neaizēno profesionālo kritēriju izvērtējumu. Iespēja izvirzīt vairākus kandidātus politiski profesionālas amatpersonas amatam piešķir lielāku svaru tieši politiskiem apsvērumiem, kas savukārt rada sadrumstalotības risku un risku, ka diskusijas par politiskiem apsvērumiem nepamatoti apšaubā kandidātu profesionālo atbilstību amatam.

Ievērojot šos apsvērumus, likumprojekts piedāvā mainīt augstāko politiski profesionālo amatpersonu izvirzīšanas kārtību un 10 Saeimas deputātu vietā šīs

tiesības piešķirt Valsts prezidentam, nekādi neskarot Saeimai tiesības pieņemt galīgo lēmumu par izvirzītajiem kandidātiem. Šāds risinājums neizjauktu valsts varas atzaru līdzsvaru un atsvaru sistēmu, taču dotu iespēju Valsts prezidentam gan formālās, gan neformālās konsultācijās identificēt piemērotāko kandidātu tālākai izvirzīšanai, kas savukārt mazinātu politisko apsvērumu prevalēšanu pār kandidāta profesionalitātes kritērijiem. Ievērojot minēto, likumprojekts paredz noteikt, ka Latvijas Bankas prezidentu pēc Valsts prezidenta ierosinājuma ievēlē amatā Saeima.

Vienlaikus nepieciešams paredzēt pietiekami ilgu laiku, lai Saeimas deputāti spētu gan uz klausīt Valsts prezidenta izvirzīto kandidātu, gan pieņemt izsvērtus un atbildīgus lēmumus par izvirzīto kandidātu, nodrošinot Saeimas opozīcijas tiesības un iespējas parlamentārā procesā iesaistīties kandidāta izvērtēšanā un uz klausīšanā. Tādēļ likumprojekts paredz noteikt termiņu, kādā Valsts prezidentam ir jāinformē Saeima par izvirzīto Latvijas Bankas prezidenta amata kandidātu.

2. Kāda var būt likuma ietekme uz sabiedrības un tautsaimniecības attīstību

Likumprojektam būs pozitīva ietekme uz sabiedrību un demokrātijas attīstību kopumā. Tikš stiprināts politiski profesionālo amatpersonu izvirzīšanas process un amatā ievēlēšanas, apstiprināšanas un iecelšanas kārtība.

3. Kāda var būt likuma ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem

Likumprojekts šo jomu neskar.

4. Kāda var būt likuma ietekme uz spēkā esošo tiesību normu sistēmu

Likumprojekts atbilst Latvijas Republikas tiesību sistēmai un Latvijas Republikas Satversmei.

5. Kādām Latvijas starptautiskajām saistībām atbilst likumprojekts

Likumprojekts atbilst Latvijas starptautiskajām saistībām.

6. Kādas konsultācijas notikušas, sagatavojot likumprojektu

Konsultācijas notikušas ar konstitucionālo tiesību ekspertiem un politoloģijas nozares pārstāvjiem.

7. Kā tiks nodrošināta likuma izpilde

Jaunu valsts pārvaldes iestāžu izveidošana nav paredzēta. Likuma izpildi atbilstoši savai kompetencei nodrošinās jau pastāvošās institūcijas.

Valsts prezidents Edgars Rinkēvičs